

INGLIZ BADIY ASARLARIDA METAFORALARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI (George Orwellning “Animal Farm” va Ernest Hemingwayning “The Old Man and the Sea” asarlari misolida)

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlari bo'yicha prorektor

Muminov Fazliddin Shoymardonovich

shoymardonovich@gmail.com

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

FTO '-I-195-24 guruh talabasi

Shahzoda Sodiqova Sirojiddin qizi

sodiqova0306@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz badiiy asarlarida metaforalarning stilistik xususiyatlari George Orwellning “Animal Farm” hamda Ernest Hemingwayning “The Old Man and the Sea” asarlari misolida tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida metaforalarning badiiy matndagi ekspressiv, emotsional va estetik vazifalari, muallif individual uslubini shakllantirishdagi o'rni hamda o'quvchiga badiiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, konseptual metafora nazariyasi asosida metaforalarning semantik va stilistik xususiyatlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, metafora ingliz badiiy adabiyotida nafaqat tasviriy vosita, balki muallif g'oyasini chuqur ifodalovchi, obrazlilikni kuchaytiruvchi va matnning estetik qiymatini oshiruvchi muhim lingvopoetik birlik hisoblanadi.

Kalit so'zlar: metafora, stilistika, lingvopoetika, badiiy matn, konseptual metafora, George Orwell, Ernest Hemingway, stilistik vositalar, badiiy obraz.

Аннотация: В данной статье анализируются стилистические особенности метафор в английской художественной литературе на материале произведений Джорджа Оруэлла “Animal Farm” и Эрнеста

Хемингуэя “The Old Man and the Sea”. Особое внимание уделяется экспрессивным, эмоциональным и эстетическим функциям метафоры, её роли в формировании авторского стиля и художественного воздействия на читателя. На основе теории концептуальной метафоры рассматриваются семантические и стилистические особенности метафорических единиц. Результаты исследования показывают, что метафора является важнейшим средством художественной выразительности, обеспечивающим глубину содержания и эстетическую ценность литературного произведения.

Ключевые слова: метафора, стилистика, лингвопоэтика, художественный текст, концептуальная метафора, Джордж Оруэлл, Эрнест Хемингуэй.

Abstract: This article examines the stylistic features of metaphors in English literary works based on George Orwell's *Animal Farm* and Ernest Hemingway's *The Old Man and the Sea*. The study focuses on the expressive, emotional, and aesthetic functions of metaphors, their contribution to the author's individual style, and their impact on readers. Drawing on Conceptual Metaphor Theory, the research analyzes the semantic and stylistic characteristics of metaphorical expressions in both works. The findings indicate that metaphor is not merely a figurative device but a significant linguistic and stylistic tool that enriches artistic expression, conveys deeper meanings, and enhances the aesthetic value of literary texts.

Keywords: metaphor, stylistics, literary text, conceptual metaphor, linguopoetics, George Orwell, Ernest Hemingway, figurative language.

Kirish. Badiiy adabiyot tilining ta'sirchanligi va estetik qiymatini ta'minlovchi eng muhim stilistik vositalardan biri metafora hisoblanadi. Metafora orqali yozuvchi voqelikni obrazli tarzda tasvirlaydi, qahramonlarning ruhiy kechinmalarini chuqurroq ochib beradi hamda o'quvchining tasavvurini boyitadi. Shu sababli metafora nafaqat tilshunoslik, balki stilistika, lingvopoetika va adabiyotshunoslikning ham muhim tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy lingvistik tadqiqotlarda metafora oddiy badiiy tasvir vositasi

sifatida emas, balki inson tafakkuri va dunyoni idrok etishining konseptual modeli sifatida talqin qilinadi. George Lakoff va Mark Johnson tomonidan ishlab chiqilgan konseptual metafora nazariyasi metaforalarning inson tafakkuridagi o'rnini ilmiy asoslab berdi. Ushbu nazariyaga ko'ra, metafora insonning abstrakt tushunchalarni aniq tajribalar orqali anglashiga xizmat qiladigan kognitiv mexanizmdir. George Orwellning "Animal Farm" va Ernest Hemingwayning "The Old Man and the Sea" asarlari metaforalardan mahorat bilan foydalanilgan ingliz adabiyotining yorqin namunalaridir. Orwell siyosiy va ijtimoiy voqelikni ramziy-metaforik obrazlar orqali ifodalagan bo'lsa, Hemingway insonning tabiat bilan munosabati, iroda, matonat va hayot falsafasini metaforik tasvirlar vositasida yoritgan.

Mazkur tadqiqotning maqsadi ingliz badiiy asarlarida metaforalarning stilistik xususiyatlarini aniqlash, ularning badiiy-estetik vazifalarini tahlil qilish hamda muallif individual uslubini yaratishdagi o'rnini ochib berishdan iborat. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda ikki mashhur ingliz tilidagi badiiy asar metaforalarning lingvostilistik xususiyatlari nuqtai nazaridan qiyosiy tahlil qilinadi va ularning o'xshash hamda farqli jihatlari ilmiy asosda yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili. Metafora tilshunoslik, stilistika va adabiyotshunoslikning eng muhim tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi. U badiiy matnda obrazlilikni kuchaytirish, muallifning estetik niyatini ifodalash hamda o'quvchiga emotsional ta'sir ko'rsatishda muhim lingvopoetik vosita vazifasini bajaradi. Shu sababli metafora qadimgi ritorika davridan boshlab zamonaviy kognitiv tilshunoslikkacha bo'lgan davrda ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Metafora haqidagi dastlabki ilmiy qarashlar qadimgi yunon faylasufi Aristotelning "**Poetika**" va "**Ritorika**" asarlarida uchraydi. Aristotel metaforani so'zning ko'chma ma'noda qo'llanishi sifatida izohlab, uni nutqning eng muhim badiiy vositalaridan biri deb hisoblagan. Uning fikricha, muvaffaqiyatli metafora muallifning ijodiy tafakkuri va estetik didini namoyon etadi. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab metafora masalasiga yangicha yondashuv shakllandi. George Lakoff va Mark Johnsonning "**Metaphors We Live By**" asari metaforani faqat stilistik vosita emas, balki inson tafakkurining

konseptual mexanizmi sifatida talqin qildi. Olimlarning ta'kidlashicha, inson abstrakt tushunchalarni aniq hayotiy tajribalar orqali anglaydi va bu jarayon konseptual metaforalar yordamida amalga oshadi. Mazkur nazariya metafora tadqiqotlarining yangi bosqichini boshlab berdi hamda lingvistika, psixologiya va adabiyotshunoslik fanlariga sezilarli ta'sir ko'rsatdi.

Zamonaviy stilistika vakillari Geoffrey Leech, Peter Verdonk va Paul Simpson metaforalarning badiiy matndagi ekspressiv va estetik vazifalarini chuqur tahlil qilganlar. Ularning ilmiy ishlarida metafora muallif individual uslubining muhim ko'rsatkichi, badiiy obraz yaratish vositasi va matnning emotsional ta'sirchanligini oshiruvchi stilistik birlik sifatida baholanadi. Ayniqsa, metaforalarning kontekstga bog'liq holda yangi ma'no hosil qilishi va o'quvchi tafakkuriga ta'sir etish mexanizmi alohida yoritilgan. O'zbek tilshunosligida ham metafora masalasi bir qator olimlar tomonidan tadqiq etilgan. D. Quronov, Sh. Safarov, A. Nurmonov, B. Yo'ldoshev va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida metaforaning semantik, stilistik va lingvopoetik xususiyatlari, badiiy matndagi vazifalari hamda milliy tafakkur bilan bog'liqligi tahlil qilingan. Mazkur tadqiqotlar metaforaning nafaqat badiiy bezak, balki matn mazmunini shakllantiruvchi muhim vosita ekanligini ko'rsatadi.

George Orwellning **“Animal Farm”** asari ingliz adabiyotida siyosiy allegoriya va metaforik tasvirning eng yorqin namunalaridan biri hisoblanadi. Asardagi hayvonlar obrazi, ferma, shamol tegirmoni va boshqa badiiy detallar chuqur ramziy ma'noga ega bo'lib, ular orqali totalitar tuzum, hokimiyat uchun kurash va jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar metaforik tarzda ifodalanadi. Adabiyotshunoslar ushbu romanni metaforik tafakkurning mukammal namunasi sifatida baholaydilar. Ernest Hemingwayning **“The Old Man and the Sea”** asarida esa metaforalar inson va tabiat o'rtasidagi munosabatlarni, matonat, iroda va hayot falsafasini ifodalashga xizmat qiladi. Dengiz, baliq, qayiq, shamol va qush obrazlari oddiy predmet sifatida emas, balki inson hayoti, kurashi va umidining ramzi sifatida talqin qilinadi. Hemingwayning **“Iceberg Theory”** uslubi tufayli metaforalar

ko'pincha yashirin ma'noda qo'llanib, o'quvchini chuqur mushohada yuritishga undaydi.

Mavjud ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Orwell va Hemingway asarlaridagi metaforalar alohida o'rganilgan bo'lsa-da, ularning stilistik xususiyatlarini qiyosiy jihatdan tahlil qiluvchi ilmiy ishlar soni nisbatan kam. Ayniqsa, o'zbek adabiyotshunosligida ushbu ikki asarni lingvostilistik nuqtai nazardan taqqoslab o'rganuvchi tadqiqotlar deyarli uchramaydi. Shu sababli mazkur maqolada metaforalarning stilistik vazifalari, semantik tuzilishi va muallif individual uslubini shakllantirishdagi o'rni qiyosiy tahlil qilinadi. Mazkur tadqiqot stilistika, lingvopoetika va kognitiv tilshunoslikning zamonaviy nazariyalariga tayangan holda amalga oshirilgan bo'lib, ingliz badiiy asarlaridagi metaforalarning estetik hamda kommunikativ imkoniyatlarini yanada chuqurroq yoritishga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodlari va natijalari. Mazkur tadqiqotda ingliz badiiy asarlarida metaforalarning stilistik xususiyatlarini aniqlash maqsadida qiyosiy-tahliliy, lingvostilistik, lingvopoetik va semantik tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini metafora va stilistika sohasidagi zamonaviy ilmiy qarashlar, xususan George Lakoff va Mark Johnsonning konseptual metafora nazariyasi, Geoffrey Leechning stilistik yondashuvi hamda Michael Short va Peter Verdonkning badiiy matn stilistikasi haqidagi ilmiy ishlari tashkil etdi. Tadqiqot obyekti sifatida George Orwellning **“Animal Farm”** hamda Ernest Hemingwayning **“The Old Man and the Sea”** asarlari tanlandi. Ushbu asarlar ingliz badiiy adabiyotida metaforik tasvirning yorqin namunalari sifatida tanilgan bo'lib, ularda metaforalarning turli stilistik funksiyalari namoyon bo'ladi. Tadqiqot jarayonida asarlardagi metaforik birliklar tanlab olinib, ularning semantik tuzilishi, badiiy-estetik vazifalari va matn mazmunini shakllantirishdagi o'rni qiyosiy jihatdan tahlil qilindi. Lingvostilistik tahlil shuni ko'rsatdiki, George Orwell metaforalardan asosan siyosiy va ijtimoiy g'oyalarni ifodalash vositasi sifatida foydalanadi. **“Animal Farm”** asarida ferma, hayvonlar, shamol tegirmoni va boshqa obrazlar bevosita ramziy-metaforik ma'noga ega. Hayvonlar inson jamiyatidagi turli ijtimoiy qatlamlar va

siyosiy kuchlarning timsoli sifatida tasvirlanadi. Natijada metafora oddiy tasvir vositasi bo'lib qolmay, butun asarning kompozitsion asosiga aylanadi.

Masalan, asardagi **ferma** obrazi davlat yoki jamiyatning metaforik modeli sifatida talqin qilinadi. **Cho'chqalar** hokimiyat vakillarini, **ot Boxer** esa halol mehnatkash xalqni ifodalaydi. **Shamol tegirmoni** esa taraqqiyot va farovonlik haqidagi va'dalarning ramziy ifodasidir. Ushbu metaforalar orqali muallif totalitar tuzumning mohiyatini ochib beradi hamda siyosiy manipulyatsiyani badiiy shaklda tasvirlaydi. Ernest Hemingwayning "The Old Man and the Sea" asarida metaforalar ko'proq falsafiy va psixologik mazmunga ega. Asarda **dengiz** hayotning cheksizligi va inson taqdirining ramzi sifatida talqin qilinadi. **Katta marlin baliq** insonning buyuk maqsadi va orzularini ifodalasa, **akulalar** inson mehnati yo'lida uchraydigan to'siqlar va hayot sinovlarini anglatadi. **Qayiq** va **eshkak** esa insonning hayot yo'lidagi kurashi hamda irodasining timsolidir. Hemingwayning metaforalari ko'pincha yashirin ma'noga ega bo'lib, ular "Iceberg Theory" tamoyiliga asoslanadi. Muallif voqealarni sodda tilda bayon etsa-da, metaforik qatlam orqali chuqur falsafiy mazmunni ifodalaydi. Shu sababli o'quvchi matn ostidagi yashirin ma'nolarni mustaqil anglashga intiladi.

Qiyosiy tahlil natijalari Orwell va Hemingway metaforalarining vazifasi jihatidan sezilarli farq qilishini ko'rsatdi. Orwell metaforani jamiyatdagi siyosiy voqelikni tanqid qilish vositasi sifatida qo'llasa, Hemingway insonning ichki dunyosi, ruhiy kechinmalari va hayot falsafasini ochib berishda undan samarali foydalanadi. Orwell metaforalari ko'proq allegorik xarakterga ega bo'lsa, Hemingway metaforalari falsafiy va psixologik mazmun bilan boyitilgan. Shuningdek, tadqiqot davomida metaforalarning ekspressiv va emotsional funksiyasi ham aniqlandi. Har ikki asarda metaforalar o'quvchining hissiy idrokiga kuchli ta'sir ko'rsatib, badiiy matnning obrazlilikini va estetik qiymatini oshiradi. Metaforik tasvirlar muallif g'oyasini bevosita bayon etish o'rniga, ramziy vositalar orqali yetkazishga xizmat qiladi. Natijada badiiy matnning ta'sirchanligi ortadi va o'quvchi faol interpretatsiya jarayoniga jalb etiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, metafora ingliz badiiy asarlarida nafaqat stilistik bezak, balki matnning semantik tuzilishini tashkil etuvchi asosiy lingvopoetik vositalardan biridir. U obraz yaratadi, muallifning individual uslubini namoyon etadi, g'oyaviy mazmunni chuqurlashtiradi va o'quvchining estetik idrokini boyitadi. Shu jihatdan metaforalarning stilistik tahlili ingliz badiiy adabiyotining badiiy-estetik xususiyatlarini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Xulosa. Mazkur tadqiqotda George Orwellning **“Animal Farm”** va Ernest Hemingwayning **“The Old Man and the Sea”** asarlarida qo'llangan metaforalarning stilistik xususiyatlari qiyosiy tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, metafora ingliz badiiy adabiyotida nafaqat tasviriy vosita, balki matnning semantik chuqurligini ta'minlovchi, muallifning individual uslubini namoyon etuvchi va o'quvchiga kuchli estetik ta'sir ko'rsatuvchi muhim lingvopoetik birlik hisoblanadi. Qiyosiy tahlil natijasida Orwell va Hemingway metaforalardan turli badiiy maqsadlarda foydalanganligi aniqlandi. George Orwell metaforalarni asosan siyosiy allegoriya va ijtimoiy tanqid vositasi sifatida qo'llaydi. “Animal Farm” asaridagi hayvonlar, ferma, shamol tegirmoni va boshqa obrazlar inson jamiyatidagi siyosiy munosabatlarni ramziy tarzda ifodalovchi konseptual metaforalar sifatida xizmat qiladi. Ushbu metaforalar asarning g'oyaviy mazmunini ochishda va o'quvchini ijtimoiy-siyosiy muammolar haqida chuqur fikr yuritishga undashda muhim rol o'ynaydi. Ernest Hemingway esa metaforalardan insonning ichki kechinmalari, tabiat bilan uyg'unligi va hayot falsafasini ifodalashda foydalanadi. “The Old Man and the Sea” asaridagi dengiz, baliq, qayiq, shamol va tabiat obrazlari qahramonning ruhiy holati, sabr-toqati va hayot uchun kurashini ifodalovchi badiiy ramzlarga aylanadi. Hemingwayning minimalistik uslubi metaforalarning yashirin ma'nosini yanada kuchaytirib, o'quvchini matnni chuqurroq talqin qilishga undaydi.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, har ikki yozuvchi metaforalardan foydalanishda o'ziga xos individual uslub yaratgan. Orwellning metaforalari ko'proq ijtimoiy va siyosiy mazmunga ega bo'lsa, Hemingwayning metaforalari falsafiy va psixologik

yo‘nalishga ega. Biroq ularni birlashtiruvchi jihat shundaki, metafora har ikkala asarda ham muallif g‘oyasini ifodalash, obrazlilikni kuchaytirish va badiiy matnning estetik qiymatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, tadqiqot davomida konseptual metafora nazariyasining badiiy matnni tahlil qilishdagi samaradorligi ham tasdiqlandi. Metaforalar orqali yozuvchilar murakkab ijtimoiy, siyosiy va falsafiy tushunchalarni o‘quvchi uchun yanada tushunarli va ta’sirchan shaklda ifodalaganlar. Bu esa metaforaning nafaqat stilistik vosita, balki tafakkur va madaniyat bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan kognitiv hodisa ekanligini ko‘rsatadi.

Mazkur tadqiqot natijalari ingliz badiiy adabiyotini lingvostilistik va lingvopoetik jihatdan o‘rganishda muhim nazariy hamda amaliy ahamiyatga ega. Tadqiqot xulosalari stilistika, matn lingvistikasi, qiyosiy adabiyotshunoslik va ingliz adabiyoti bo‘yicha olib boriladigan keyingi ilmiy izlanishlarda foydalanilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Aristotle. Poetics. London: Penguin Classics, 1996.
2. Lakoff, G., and Johnson, M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 2003.
3. Orwell, G. Animal Farm. London: Penguin Books, 2008.
4. Hemingway, E. The Old Man and the Sea. New York: Scribner, 2003.
5. Leech, G. N. A Linguistic Guide to English Poetry. London: Routledge, 2014.
6. Verdonk, P. Stylistics. Oxford: Oxford University Press, 2013.
7. Simpson, P. Stylistics: A Resource Book for Students. London: Routledge, 2020.
8. Abrams, M. H. A Glossary of Literary Terms. Boston: Cengage Learning, 2015.
9. Wellek, R., and Warren, A. Theory of Literature. New York: Harcourt Brace, 1956.
10. Eagleton, T. Literary Theory: An Introduction. Oxford: Blackwell Publishing, 2008.

11. Cuddon, J. A. Dictionary of Literary Terms and Literary Theory. London: Penguin Books, 2013.
12. Barry, P. Beginning Theory. Manchester: Manchester University Press, 2017.
13. Toolan, M. Language in Literature. London: Routledge, 2018.
14. Quronov, D. Adabiyotshunoslik nazariyasi. Toshkent: Akademnashr, 2018.
15. Safarov, Sh. Kognitiv tilshunoslik. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2006.
16. Nurmonov, A. Tanlangan ilmiy asarlar. Toshkent: Akademnashr, 2012.
17. Yo'ldoshev, B. Badiiy matn lingvopoetikasi. Toshkent: Fan, 2015.
18. Crystal, D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
19. Short, M. Exploring the Language of Poems, Plays and Prose. London: Routledge, 2018.
20. Semino, E. Metaphor in Discourse. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.